

Ali Emîrî Efendi'nin Hanedan Sevgisi ve II. Abdülhamid'e Yazdığı *Levâmi'ü'l-Hamîdiyye Adlı Eseri**

Ülkü AKÇAY

Boğaziçi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul
e-posta: akcayulku@gmail.com

ÖZET

1857'de Diyarbakır'da doğan Ali Emîrî Efendi, Millet Kütüphanesi'nin kurucusu, şair, araştırmacı ve kitapseverdir. Emîrî'nin istinsahını yaptığı metinler hariç; toplamda 16 manzum ve mensur eseri vardır. Emîrî'nin eserlerinin 3 tanesi padişahların divanlarındaki şiirlere yaptığı tahmislerden oluşur. Bunların dışında II. Abdülhamid'e yazdığı şiirleri ihtiva eden *Levâmi'ü'l-Hamîdiyye* adını verdiği bir eseri daha vardır. Bu makale Ali Emîrî'nin Osmanlı padişahlarına duyduğu hayranlığı, O'nun padişahlara yazmış olduğu şiirleri üzerinden değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Ali Emîrî Efendi, II. Abdülhamid, padişah, *Levâmi'ü'l-Hamîdiyye*

Ali Emîrî Efendi's Dynasty Love and His Book *Levâmi'ü'l-Hamîdiyye* That Wrote to II. Abdülhamid

ABSTRACT

Ali Emîrî Efendi was born in Diyarbakır in 1857. He has established Millet Library and he was a poet, a researcher and a grade bibliophile. He has written 16 books and 3 of them includes poems of Ottoman Sultans. Besides these there is an another book that contains poems about Abdülhamid II. This paper's purpose is to show Emîrî's love to Ottoman Sultans via his poems which he wrote for these rulers.

Key Words: Ali Emîrî Efendi, Abdülhamid II, sultan, *Levâmi'ü'l-Hamîdiyye*

1. GİRİŞ

1857'de Diyarbakır'da doğan Ali Emîrî Efendi, Divânü Lügâti't-Türk'ü bilim dünyasına kazandıran, Millet Kütüphanesi'nin kurucusu, şair, araştırmacı ve kitapseverdir. Emîrî, bu özelliklerinin yanı sıra Osmanlı hanedanına duyduğu derin ve büyük sevgisiyle bilinir. Yaşamı boyunca Abdülaziz, V. Murad, II. Abdülhamid, V. Mehmed ve Vahdettin'in hükümdarlıklarına şahitlik eden Emîrî'nin, istinsahını yaptığı metinler hariç; 16 manzum ve mensur eseri vardır. Bu eserlerden üç tanesinde padişah şiirlerine yapılmış tahmisler bulunur. İkiisi II. Mehmed'in ve II. Bayezid'in şiirlerinin tahmisleridir ve Emîrî'nin diğer padişah şiirlerini içeren eseri *Cevahirü'l-Müluk*'un içerisinde bulunmasının yanı sıra, bazı farklılıklarla münferit olarak da yazılmıştır. Padişah şiirlerinin en kapsamlı şekilde yer aldığı Doç. Dr. İdris Kadioğlu, Doç.Dr. Halil Çeçen, ve Yard. Doç. Dr. Ramazan Sarıçiçek'in yayımladığı *Cevahirü'l-Müluk*'ta, Osmanlı padişahlarından Osman Gazi, Orhan Gazi, Murad Hüdavendigâr, I. Bayezid, Çelebi Mehmed, II. Murad, Fatih Sultan Mehmed, II. Bayezid,

* Bu makale 24.06.2014 tarihinde TUDOK'ta sunulmuştur.

Yavuz Sultan Selim ve Sultan Süleyman'ın şiirlerinin tahmisleri bulunur.¹ Bunların dışında Emîrî'nin yayınlamış olduğu *Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası*'nda da Kanunî Sultan Süleyman'ın 13, Sultan III. Murat'ın 10 ve Sultan I. Ahmet'in 7 şiiri yayınlanmıştır. Zira Emîrî'nin mecmuayı çıkarmaktaki amaçlarından birisi de Osmanlı sultanlarının eserlerini neşretmektir. Mecmuada Emîrî'nin sultanların şiirlerine yazdığı nazireler de yer almaktadır.²

Padişah şiirlerini içeren bu eserlerin dışında Emîrî Efendi, II. Abdülhamid'i övmek ve tebrik etmek için yazdığı şiirleri de *Levâmi 'ü'l-Hamîdiyye* adlı eserinde toplamıştır. Hicri 1310'da (1892/93) yazılmış olan bu eser 58 yapraktır ve iki sene sonra 187 sayfa olarak Âlem Matbaasında basılmıştır.³ Padişah tarafından da gümüş liyakat madalyasına lâyük görülerek bir kısmı altın yıldızlı olarak tabedilmiştir. Makalede, Emîrî'nin hanedan sevgisinin çeşitli eserlerinden şiirlerle ortaya konulması amaçlanacak, ardından II. Abdülhamid öncesi ve sonrası Osmanlı Devleti kısaca tanıtılıp Emîrî'nin divanında bulunan, II. Abdülhamid'e yazdığı kasideleri ve *Levâmi 'ü'l-Hamîdiyye* adlı eserindeki şiirleri göz önünde bulundurularak Ali Emîrî için II. Abdülhamid'in nasıl bir yeri olduğunun tespit edilmesi hedeflenecektir.

2. Emîrî'nin Hanedan Sevgisi

Emîrî, 17 Nisan 1916 tarihinde Millet Kütüphanesi'ni kurar. Kütüphanenin şu anki müdürü Melek Gençboyacı “Diyarbakır'dan İstanbul'a Ali Emîrî Efendi” başlıklı makalesinde bu eşsiz kütüphanede başta Divanü Lugati't-Türk olmak üzere kıymetli padişah divanları, tuğraları, tezhipli-minyatürlü tek nüsha nadir eserler, kısaca Türk-İslam dünyasının dil, edebiyat, tarih, coğrafya, tıp, sanat ve pozitif ilimlerle ilgili paha biçilemeyen el yazması eserlerinin bulunduğunu belirtir.⁴ Emîrî'nin hanedan sevgisi en belirgin şekliyle kütüphanesinde topladığı padişah divanlarına yazdığı tahmislerin bulunduğu eserlerinde karşımıza çıkar. Hayatının büyük bir kısmını padişahların şiirlerini araştırmak ve onlar üzerine çalışmakla geçiren Emîrî, daha önce hiç yapılmaya cesaret edilememiş bir şeyi yapmış ve *Cevahirü'l-Mülük*'ta 25 Osmanlı padişahının şiirlerini toplamış, düzenlemiş ve onlara tahmisler yazmıştır. Hatta Emîrî, bu eserinde devrinin padişahı V. Mehmed'in de şiirinin olmasını dilemiş ve kendisine bir istirhamname göndererek, “Ecdadınızın bütün manzum eserlerinin toplandığı bu hazinede yeriniz açık bulunuyor efendim”, demiş ve onu şiir yazmaya davet etmiştir. V. Mehmed de bunun üzerine bir gazel kaleme almıştır.⁵

Emîrî'nin Osmanlı'ya duyduğu hayranlık ilk olarak gençlik yıllarında şiirlerine yansır. Henüz on yedi yaşındayken Osmanlı sultanlarından Abdülaziz Han için bir kaside yazmış ve bu kasidesinde kendisinin Abdülaziz'in yüce zatını medh edecek kadar muktedir olmadığını fakat her daim ilimle meşgul olduğunu dile getirmiştir:

¹ Kadioğlu, İdris, “Ali Emîrî Efendi – Cevâhirü'l-Mülûk”, Diyarbakır, Diyarbakır Valiliği, 2013, 76.

² Erdoğan Çeltik, Seher, “Ali Emîrî'nin Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası Üzerine Bir İnceleme”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, 81.

³ Karateke, Hakan, “İşkodra Şairleri ve Ali Emîrî'nin Diğer Eserleri”, İstanbul, Enderun Kitabevi, 1995, 26.

⁴ Gençboyacı, Melek, “Diyarbakır'dan İstanbul'a Ali Emîrî Efendi”, İlmî Araştırmalar Dergisi, 2012, sayı VII, 210.

⁵ İstanbul Ansiklopedisi, Muzaffer Esen, İstanbul, Nurgök Matbaası, 1959, “Ali Emîrî Efendi” maddesi.

On yedi yaşında bir tıfl- ı sebağ-ıhanım henüz
Nerde ben nerde mu‘allâ zâtını medh ü şenâ

Gördüm ammâ muhterem ‘ilm ü hüner eşhâbını
Añladım ‘ilm ü hünerdir iftihâr-ı mâsivâ

Etmedim dünyâda artık başka şeye i‘tibâr
Başladım ‘ilm ü hüner taḥsîline ben dâimâ

Ol kadar taḥşîl-i ‘ilme sa’y ü tâm etmekdeyim
Etmemiş bir kimse hiçbir şeye böyle i‘tinâ (K V - 33-35-36-37)⁶

Emîrî’ye göre Türk edebiyatının yüksek seviyeye ulaşmış olması, idarecilerin, özellikle de padişahların şairleri himaye ederek onları eser vermeye teşvik etmesinden kaynaklanmıştır.⁷ Osmanlı padişahları hem şairleri çevrelerine toplayıp himaye ederek eserler verilmesini sağlamışlar hem de kendileri edebiyata ilgi göstermiş ve divan tertip edecek kadar şiir yazmışlardır. Emîrî, padişahların şiir söyleme kabiliyetlerinin de Allah vergisi olduğunu ve Osmanlı padişahlarının Kelâmu’l-Mülûk ve Mülûku’l-Kelâm, yani sultanların sözü ve sözlerin sultanı olduklarını söyler.⁸ *Cevahirü’l- Müluk* adlı eserinin mukaddimesinde Emîrî, Osmanlı’ya bağlılığını şöyle ifade eder:

“Biz ne bahtiyarız ki, millet-i muazzama-i Osmaniyye’ye mensubuz. Bunun hakkıyla şükürünü eda eylemek bir ferdimizin elinden gelmez.”⁹

Emîrî, yüksek lisans tezi olarak çalıştığımız “Fatih Sultan Mehmed Hân-ı Sâni Hazretleri’nin Divanının Tahmisi” adlı eserinde, II. Mehmed için övgü dolu mısralar kaleme almıştır.

Emîrî’nin Fatih için, cihanın övücü, dünyanın şerefi, en büyük hediye gibi sıfatlar kullandığı bir şiiri şöyledir:

Nazar-ı ḥubb-ı Emîrîde şeh-i yek-tâsuñ
Nürsuñ faḥr-ı cihânsuñ şeref-i dünyâsuñ
Ḳible-i cümle-i müştâḳ elem-i peymâsuñ
Câmi‘-i ḥüsn ü bahâ mevhibe-i kübrâsuñ (Tes 3 / X)¹⁰

⁶ Arslan, Mustafa, “Ali Emîrî Efendi ve Divanı”, Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008, 158.

⁷ Kadioğlu, İdris, a.g.e., 6.

⁸ Kadioğlu, İdris, a.g.e., 26.

⁹ Kadioğlu, İdris, a.g.e., 53.

¹⁰ Akçay, Ülkü, “Fatih Sultan Mehmed’in Eş’ârının Tahmîsât u Tesdîsâtı (ALİ EMİRÎ EFENDİ)”, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 200.

Emîrî'ye göre hiçbir milletin II. Mehmed gibi bir padişahı yoktur. O, iki yüz şehir fetheden bir fatihtir. Nesiller boyunca tahta çıkan gelmiş geçmiş tüm padişahların en büyüğüdür ve şiirinde bunu şöyle ifade eder:

Hâzret-i Hân-ı Mehemmedür ebu'l-feth-i edîb
Ced-be-ced pâdişeh-i a' zam-ı taht-ı pür-zîb (T 10 / IV)¹¹

Emîrî'nin, şiirlerine tahmis yazdığı bir diğer padişah da Yavuz Sultan Selim'dir. *Cevahirü'l Müluk* adlı eserinin “Yavuz Sultan Selim Han Gazi Hazretleri'nin Eş'âr-ı Şahanelerinin Tesdisat ve Tahmisatı” adlı bölümündeki bir şiirinde Emîrî, İran'ın millî destanı ve Fars edebiyatının en büyük eserlerinden biri kabul edilen, İran şahlarının anlatıldığı manzum destan Şehnâme'nin yazarı Firdevsî', Sultan Selim'i görseydi, başka padişahlar için şiir yazmazdı der:

Hazret-i Sultan Selim Hândur muazzam kahramân
Görmüş olsaydı eğer Firdevsî-i muciz-beyân
Başka şehler nâmına nazm eylemezdi dâsitân (T 12/ III)¹²

Emîrî, buna benzer bir tahmis de Kanuni Sultan Süleyman'ın bir beytine yazmıştır ve tahmisinde İran şahlarından Cem, Dara ve Feridun'un değil, padişah Sultan Süleyman'ın kutlu ordusunun askerleriyiz der:

Biz ne Cemşîd ü ne Dârâ vü Ferîdûnîleriz
Biz hümâ-yı himmetiz ceş-i hümâyûnîleriz
Leşker-i Sultan Süleymân Hân-ı Kânûnîleriz (Hamâsiyyât 8 / II)¹³

Ali Emîrî'nin Osmanlı hanedanına duyduğu hayranlık Sultan Süleyman'ın “Şâh Süleymânım cihânda Âl-i Osmân nesliyim Sancak-ı İslam benimdir hasmı her bâr incidir” beytine yaptığı tahmiste, Osmanlı sülalesinden olmanın iftihar duyulacak bir mevki olduğunu söylemesiyle bir kez daha karşımıza çıkar:

Derse lâyıktır o Sultân ced-be-ced hân nesliyim
Oğluyum Sultan Selîm'in pâdişâhân nesliyim
Fâtih-i yek-tâ Mehemmed Hân u Orhân nesliyim (Muhâberât ve Mücâvebât 14 / V)¹⁴

¹¹ Akçay, Ülkü, a.g.t. 116

¹² Kadioğlu, İdris, a.g.e., 411.

¹³ Kadioğlu, İdris, a.g.e., 438.

¹⁴ Kadioğlu, İdris, a.g.e., 446 .

3. II. Abdülhamid ve Levâmi'ü'l-Hamidiyye

Emîrî tüm hanedana büyük sevgi duyar fakat bunlardan ikisinin, Fatih ve II. Abdülhamid'in yeri O'nun için ayrıdır. Emîrî'nin Fatih'e duyduğu sevgi öldüğünde Fatih'in yanına gömülmeyi isteyecek derecededir. 23 Ocak 1924 tarihinde vefat ettiğinde de bu isteği yerine getirilir, Fatih Camii'nde namazı kılınır ve cenazesi Fatih Türbesi avlusuna defnedilir. II. Abdülhamid'e olan hayranlığı ise O'na yazdığı şiirleri bir araya getirdiği 187 sayfalık eseri *Levâmi'ü'l-Hamidiyye* ile kendisini gösterir.

Ali Emîrî Efendi Osmanlı Devleti'nin zor zamanlarına tanıklık etmiş bir zattır. 13. yüzyılda küçük bir beylik olarak kurulmuş ve zamanla asırlar boyu üç kıtada varlığını sürdüren bir imparatorluğa dönüşen Osmanlı Devleti, on dokuzuncu yüzyıla bir önceki yüzyıldan devraldığı büyük siyasi sıkıntılarla girer.¹⁵ Bu sıkıntılardan bazıları Fransız İhtilali'nin yaydığı milliyetçilik ve bağımsızlık fikirlerinin etkisi, Rusya, Avusturya ve İran savaşlarıdır. Tüm bunlar devletin siyasi, askeri ve ekonomik anlamda yıpranmasına sebep olur. Sanayi inkılabını gerçekleştirmiş ve büyük bir gelişme kaydetmiş Batı'nın karşısında, uzun zamandır fetih politikalarını terk etmiş, iç problemleriyle meşgul olan ve ayakta kalmak, otoriteyi korumak amacıyla düzenlemeler yapan bir Osmanlı Devleti vardır.¹⁶ On dokuzuncu yüzyılın son çeyreğinde ise, dünyada ve ülkemizde üzerinde en çok konuşulan şahsiyetlerden biri olan II. Abdülhamid tahta çıkar ve neredeyse tarihten silinecek bu büyük devleti tekrar eski gücüne kavuşturma gayretine düşer.¹⁷ Semiha Ayverdi, *Türk Tarihinde Osmanlı Asırları* adlı kitabında yeni padişahın Osmanlı saltanat tahtına oturduğu zaman hem idare çarkını, hem de bu çarkı çevirenleri koyu bir gaflet ve şaşkınlık içerisinde bulduğunu söyler. O'na göre ortada devlet adamı demeye layık hiç kimse yoktur.¹⁸ Bu nedenle de devletin her biriminde büyük sıkıntılar yaşanmaktadır ve dolayısıyla halk da bu sorunlardan ziyadesiyle etkilenmektedir. Ziya Kazıcı da *Sultan II. Abdülhamid ve Dönemi* adlı çalışmasında II. Abdülhamid'in son dönem Osmanlı padişahları gibi sadece saltanat sürmediğini, gerçek anlamda hükmeden, yöneten, devletin dizginlerini elinde tutan bir hükümdar olduğunu dile getirir.¹⁹

Düzeni bozulmuş bir devletin ve bunun etkisiyle nizamı bozulmuş bir toplumun başına geçen II. Abdülhamid'in Osmanlı Devleti'ne olan etkisi, Ali Emîrî'nin divanındaki kasidelerde karşımıza çıkar. Emîrî II. Abdülhamid dönemi öncesini bir kasidesinde şu beyitlerle anlatır:

Cihânı kesb eylemişdi bir zamandır hâl-i gam-fersâ

‘ Âyandır kişverin her cânibinde şûriş ü gavgâ (K 7 / 1)²⁰

Ṭârîk-i rüşvete şaymışdı me' mûrân-ı âsâyîşin

Esirrà eylemezdi kimseden endîşe'-i verdâ (K 7 / 6)²¹

¹⁵ Çelik, Yüksel, “Osmanlı Tarihi (1789-1876)”, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, 2013, 25.

¹⁶ Çelik, Yüksel, a.g.e., 25.

¹⁷ Kazıcı, Ziya, “Sultan II. Abdülhamid ve Dönemi Osmanlı Devleti”, İstanbul, Kayıhan Yayınları, 2009, 8.

¹⁸ Ayverdi, Semiha, “Türk Tarihinde Osmanlı Asırları”, İstanbul, Damla Yayınevi, 1976, c. III, 5.

¹⁹ Kazıcı, Ziya, a.g.e., 18.

²⁰ Arslan, Mustafa, a.g.e., 165.

Kemâl- i havf u dehşetten nazâr-gâhında mazlûmuñ
Leyâlîñ her demi olmuşdu şanki bir şeb-i yeldâ (K 7 / 7)²²

Başkan yok diñleyen yok añlayan yok havf iden yokdu
Ne vehm-i maşşer-i ferdâ ne havf-ı Hazret-i Mevlâ (K 7 / 9)²³

Cihanın gamla dolduğu, memleketin her yerinde kargaşa ve kavgaların olduğu, memurların rüşvet aldığı, mazlumların korku ve dehşet içinde yaşadığı, kimsede maşşer ve Allah korkusunun olmadığı bir Osmanlı'dan bahseden Emîrî, II. Abdülhamid'den sonra memleketin geldiği durumu da şu mısralarla nakleder:

O şâhîñ hüsn ü icrâ'ât ü tedbîr-i celîlîñden
‘ Adâlet oldu nur-efzâ şekâvet oldu nâ-peydâ (K 7 / 17)²⁴

Bir pâdişeh-i memleket eylerse ‘ adâlet
Elbette olur şeş-cihet-i memleket ihyâ (K 8 / 43)²⁵

Zîrâ ki ‘ adâletle müseccelsîñ efendim
Mazhar eder elbette seni lutfuna Mevlâ (K8/47)²⁶

Emîrî'ye göre, II. Abdülhamid'in icraatları ve tedbiri sayesinde Osmanlı Devleti'nde adaletin nuru yayılmış, sıkıntılar bitmiştir. Bu devletin hünkârı adaletli olduğu için memleketin her yanı ihya olmuştur. Bu zat adaletiyle bilinen bir hükümdardır ve bu sebeple Allah'ın lutfuna mazhar olur.

Ali Emîrî Efendi'nin *Levâmi'ü'l-Hamidiyye* adlı eseri daha önce de belirtildiği gibi II. Abdülhamid'e yazılmış şiirlerden müteşekkil bir eserdir. II. Abdülhamid'e yazılmış şiirlerin dışında münacat, na't ve dört halife için yazılmış olan bir şiirle, Osman Gazi, Fatih Sultan Mehmed ve Abdülmecid'e yazılmış bir takım manzum ve mensur bölümler de ihtiva eder.

Emîrî, II. Abdülhamid'in cülusu için yazdığı bir tarihte, II. Abdülhamid'in devletin ve saltanatın süsü, eşsiz bir sultan ve şükürünün hakkıyla yapılamayacağı bir nimet olduğunu söyler:

Degüldür şükürün îfâ eylemek bu ni‘ metiñ mümkün
Naşîb etdi Hüdâ bir böyle bî-mânend-i sultânı²⁷

²¹ Arslan, Mustafa, a.g.e., 165.

²² Arslan, Mustafa, a.g.e., 165.

²³ Arslan, Mustafa, a.g.e., 165.

²⁴ Arslan, Mustafa, a.g.e., 166.

²⁵ Arslan, Mustafa, a.g.e., 177.

²⁶ Arslan, Mustafa, a.g.e., 177.

²⁷ Ali Emîrî Efendi, “Levâmi'ü'l-Hamidiyye”, İstanbul, Âlem Matbaası, 1984, 28.

Ārāyîş-i devletdür pîrāye-i şevketdür
Hâkdan bize ni' metdür ol pâdişeh-i yek-tâ²⁸

Diğer bir beytinde ise Emîrî şu şekilde bir dua eder:

Îlâhî sâyesinde öyle râhat eylesün millet
Dağî yâd etmesin 'aşr-ı Sulţân Selîm Hânî²⁹

Emîrî'nin Allaha dileği, II. Abdülhamid sayesinde milletin rahata kavuşması ve Sultan Selim'in hüküm sürdüğü yılları bile anmamasıdır.

Bir başka tarihte de Emîrî, II. Abdülhamid'in devleti yenilemeye ve geliştirmeye muvaffak olarak Yavuz Sultan Selim'in ve Fatih'in ruhlarını şad ettiğini dile getirir:

Yavuz Sulţân Selîm ü Fâtihiñ şâd etdi ervâhın
Muvaffağ oldu şân-ı devleti tecdîd ü ihyâya³⁰

Emîrî, II. Abdülhamid'in cülusuyla memleketin vücuduna can geldiğini, adaletiyle kâinata hayat verdiğini söyleyerek O'nu Mesiha-yı zaman olarak niteler:

Tâze cân geldi vücūd-ı kişvere
Vâkıa' olduğda cülūs-ı pâdişâh³¹

Hayât-ı tâze virdi kâ'inâta 'adl-i feyyâzın
Mesîhâ-yı zamânsiñ feyz-i luţfuñ rûh-bahşâdur³²

Emîrî'ye göre II. Abdülhamid icraatlarına herkesin hayran olduğu bir padişaktır. Bu padişah birkaç sene önce tahta geçmiş olsaydı Osmanlı halkının gönlü bu kadar gamla dolmuş olmazdı:

Ķadîm etsin Cenâb-ı Kibriyâ taht-ı celîlinde
Ki icrâat-i 'âle'l-'âline hayrân olur âdem³³
Eger birkaç sene evvel geleydi taht-ı iclâle
Dil-i 'Oşmâniyân olmazdı aşlâ jeng-dâr-ı gam³⁴

Emîrî tüm dünyanın II. Abdülhamid'e kul olduğunu, O'nun yüceliğini kabul ettiğini söyler ve O'nun düşmanlarının Allah'ın kahrına uğramaları için dua eder:

²⁸ Ali Emîrî Efendi, a.g.e., 164.

²⁹ Ali Emîrî Efendi, a.g.e., 29.

³⁰ Ali Emîrî Efendi, a.g.e., 34.

³¹ Ali Emîrî Efendi, a.g.e., 38.

³² Ali Emîrî Efendi, a.g.e., 80.

³³ Ali Emîrî Efendi, a.g.e., 55.

³⁴ Ali Emîrî Efendi, a.g.e., 56.

O şâhenşâha kûl olmuştur Emîrî dünyâ
Kahr ide zât-ı Hüdâ varsa ‘adüsi bi’l-farz³⁵

Dünyâ bütün inşâf edip ‘ulviyetin taşdîk ider
Olsa ‘acep mi her nefes mecbûr vaşîfî her edîb³⁶

4. Sonuç

Osmanlı Devleti’nin son zamanlarına ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşuna şahitlik eden Ali Emîrî, kitaplara duyduğu aşk ve Osmanlı Devleti hanedanına duyduğu sevgi ile bilinir. Emîrî, kitap aşkıyla ulaşabildiği her yerden değerli kitaplar toplamıştır. Emîrî’nin kitap aşkı, yazma kabiliyeti ve sultanlara duyduğu sevgisinin birleşmesiyle *Cevâhîrü’l-Mülûk*, *Levâmi’ü’l-Hamidiyye* gibi çok değerli eserler meydana gelmiştir. Makalede de Emîrî’nin bu eserlerinden örnekler verilerek O’nun hanedana duyduğu muhabbetinin gösterilmesi amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

Akçay, Ülkü, “Fatih Sultan Mehmed’in Eş’ârının Tahmîsât u Tesdîsâtı (ALİ EMİRÎ EFENDİ)”, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.

Ali Emîrî Efendi, “Levâmi’ü’l-Hamidiyye”, İstanbul, Âlem Matbaası, 1894. (Millet Kütüphanesi AE Manzum 1080-1081)

Arslan, Mustafa, “Ali Emîrî Efendi ve Divanı”, Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

Ayverdi, Semiha, “Türk Tarihinde Osmanlı Asırları”, İstanbul, Damla Yayınevi, 1976.

Çelik, Yüksel, “Osmanlı Tarihi (1789-1876)”, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, 2013.

Erdoğan Çeltik, Seher, “Ali Emîrî’nin Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası Üzerine Bir İnceleme”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

İstanbul Ansiklopedisi, Muzaffer Esen, İstanbul, Nurgök Matbaası, 1959.

Kadıoğlu, İdris, “Ali Emîrî Efendi – Cevâhirü’l-Mülûk”, Diyarbakır, Diyarbakır Valiliği, 2013.

³⁵ Ali Emîrî Efendi, a.g.e., 61.

³⁶ Ali Emîrî Efendi, a.g.e., 102.

Karateke, Hakan, “İşkodra Şairleri ve Ali Emîrî’nin Diğer Eserleri”, İstanbul, Enderun Kitabevi, 1995.

Kazıcı, Ziya, “Sultan II. Abdülhamid ve Dönemi Osmanlı Devleti”, İstanbul, Kayıhan Yayınları, 2009.